

CONTRIBUȚII LA STUDIUL CUPELOR CU DECOR ÎN RELIEF GETICE DE LA POPEȘTI, JUD. ILFOV

**ALEXANDRU VULPE și
MARIETA GHEORGHÎA**

Cupele getice cu decor în relief sînt un produs al influenței civilizației elenistice asupra celei autohtone. Există dovezi de netăgăduit că aceste piese au fost lucrate de geto-daci și că au avut ca prototip cupele elenistice numite și „megariene” sau „deliene”. În așezări getice mai importante din cîmpia Dunării, printre care în primul rînd Popești, s-au găsit fragmente de cupe elenistice, fragmente de cupe getice, precum și tipare cu care meșterii geți imprimau decorul specific.

Această interesantă categorie ceramică a atras de multă vreme atenția cercetătorilor. Cităm studiul lui Alexandru Vulpe (SCIV, 16, 1965, 2, p. 341 și urm.) despre figurile umane de pe cupele „deliene” getice și mai ales studiul de sinteză al Irinei Casan-Franga, în care autoarea a încercat și o primă tipologie după formă și decor (*Arheologia Moldovei*, V, 1967, p. 7 și următoarele).

Comunicarea de față își propune să prezinte rezultatele cercetătorilor făcute asupra cupelor getice de la Popești, material în cea mai mare parte rămas pînă acum inedit.

Am avut la dispoziție un număr de 201 fragmente provenind toate din săpăturile sistematice efectuate între anii 1954—1963. Amintim că de la Popești mai provine o însemnată cantitate de asemenea cupe (150 de fragmente) din săpături mai vechi, dinainte de război, material pe care l-am luat în considerație doar în vederea studiului tipologiei deoarece nu am avut nici-un fel de date asupra condițiilor de descoperire.

Metoda noastră de cercetare a urmărit în primul rînd raportarea materialului la stratigrafia așezării de la Popești, în al doilea rînd cercetarea în sine a materialului cu ajutorul tipologiei și analizei statistico-combinatorie. În cele ce urmează vom expune rezultatele la care am ajuns în momentul de față. Din cele 201 piese de studiu, 157 au fost găsite în condiții care să permită o interpretare stratigrafică certă (în cuprinsul locuințelor, pe solul de călcare al nivelurilor sau în necropola tumulară). Restul de 43 de exemplare provin fie din pămînt de umplură, fie din gropi a căror proveniență stratigrafică este neprecizabilă. Cum se știe, de multe ori determinarea exactă a nivelului de la care a fost săpată groapa nu este ușor de făcut. Pentru a reuși raportarea gropilor la nivelul de locuire trebuie avut în vedere întregul material găsit în zona respectivă, lucru pe care nu l-am putut face datorită condițiilor obiective în care se află materialul de la Popești. Deci, cu excepția acestor fragmente, din care unele vor fi valorificate mai tîrziu, ne întemeiem constatările pe cele 157 fragmente mai sus amintite. Menționăm că în stadiul actual al cercetărilor nu facem distincție între nivelul I și II pe de o parte și III și IV pe de alta, considerîndu-le același strat.

Cele 157 fragmente se repartizează în felul următor : 70 în nivelele I și II (numărătoarea nivelurilor a fost făcută de jos în sus), 77 în nivelele III și IV, 6 în nivelul IV și 4 provin din tumuli.

Repartiția tiparelor : 1 în nivelul de jos, 1 în nivelul mijlociu și 1 în nivelul superior (V).

Pentru a trage primele concluzii trebuie să avem în vedere și volumul săpăturilor din fiecare nivel. Trebuie menționat că pe o suprafață mai bine de 500 m² cercetările arheologice s-au oprit la nivelul al II-lea, datorită importanțelor obiective, respectiv „palatul“ din colțul de NE al acropolei, care a rămas conservat *in situ*. Prin urmare, pe toată această suprafață nivelul I a rămas necercetat. Este deci de presupus că un număr important de fragmente de boluri getice să existe în această zonă. Dacă ținem seama de această împrejurare înseamnă că numărul cupelor din nivelurile I și II luate la un loc ar trebui să fie mai mare decât cel menționat mai sus. O scădere a producției de cupe este vizibilă în ultima fază a așezării. Este interesant să observăm că repartiția tiparelor pe straturi nu reflectă exact această observație. În nivelul superior, care ne-a dat 6 fragmente, s-a găsit totuși 1 tipar și un rebut, în timp ce în celelalte nivele tot câte un tipar. Acest fapt și-ar putea găsi o explicație prin abandonarea în pripă a ultimului nivel de către populația getică, așa cum ar fi fost firesc să fie în împrejurările istorice presupuse. (Cum se știe Radu Vulpe, „Dacia“, N.S., IV, 1960, p. 309 și următoarele, considera părăsirea cetății ca datorându-se strămutărilor de populație getică în sudul Dunării, operație efectuată de S. Aelius Catus în primii ani ai erei noastre).

În ceea ce privește analiza statistico-combinatorie am procedat în felul următor : am dispus pe un tabel de tip matrice toate motivele decorative luate în parte de pe corpul cupelor, urmate de medalioane, chenare și tipuri de profile ; s-au utilizat 75 de tipuri, care au fost dispuse pe orizontală și verticală, pentru a se vedea frecvența asociațiilor între ele. Cele mai multe situații clare s-au observat în ceea ce privește motivele de pe corpul cupelor raportate la chenarul respectiv și la profilul respectiv, sau între chenar și profil luate în parte. Câteva exemple : motivul decorativ rozetă și motivul cercul concentric nu se asociază decât extrem de rar ; chenarul simplu (fără decor) se întâlnește la un anumit tip de profil, în timp ce cel cu decor zig-zag (linie frântă) este mai frecvent la alt tip de profil.

Raportînd aceste date la stratigrafie constatăm că variația motivelor pe straturi este destul de mică, diferențele fiind mai degrabă de ordin cantitativ. Astfel unele motive vegetale sînt mai frecvente în nivelurile de jos, cele geometrice în nivelurile mijlocii. Tot în nivelurile de jos s-au găsit și exemplarele cu profilul aproape semisferic, profil caracteristic mai multor cupe getice de la Zimnicea și mai apropiat de cel al cupelor elenistice. De asemenea, profilele cu umărul accentuat și gîtul scurt sînt mai frecvente în nivelurile mijlocii și în cel superior. Tot din nivelurile mijlocii provin motive ca pinten și unul din cele două foarte interesante fragmente avînd imprimate ca motiv ornamental o monedă dacică.

Explicația acestei sărăcii de variații pe niveluri în raport cu bogata varietate a motivelor se explică mai bine dacă admitem existența mai multor centre de producție fiecare avînd tradiții proprii ce se moșteneau, tradiții care se manifestau prin folosirea unei anumite motivistici. Chiar în așezarea de la Popești trebuie să fi existat mai multe ateliere, fără să mai vorbim de atelierele celorlalte așezări din Muntenia.

Înainte de a încheia credem că merită să luăm în discuție unul din fragmentele avînd pe el o monedă dacică imprimată, găsit în nivelurile mijlocii. Deși

tipul exact al monedei nu poate fi determinat, motivul fiind destul de șters, totuși sînt vizibile destule elemente care să permită încadrarea monedei respective în cuprinsul primei faze a monetăriei geto-dacice, după periodizarea lui Constantin Preda. Indiferent că ar putea fi tipul Ocnița-Cărbunești sau Prundu-Jiblea sau altul, moneda respectivă a fost emisă și a avut o putere de circulație la sfîrșitul sec. al III-lea î.e.n. și prima jumătate a sec. II î.e.n., deci înainte de data presupusă a începutului așezării de la Popești. Profităm de acest prilej spre a atrage atenția că în nivelul din care provine această cupă s-au găsit mai multe monede de tip Inotești-Răcoasa, care reprezintă ultima etapă a emisiunilor getice din Muntenia și care este datată, tot după Constantin Preda, în prima parte a sec. I î.e.n. Acest fapt nu înseamnă nici ridicarea în timp a nivelului respectiv nici coborîrea datei de circulație a monedei respective, ci înseamnă doar că meșterul a preferat moneda ieșită din uz, poate, datorită calităților ornamentale.

Așa cum o arată în mod elocvent harta cu localitățile unde s-au găsit fragmente de cupe „deliene” getice, publicată de Irina Casan-Franga, cupele getice au fost produse, cele mai multe, în Muntenia și în special în bazinul Argeșului. Descoperirile făcute în ultimii zece ani nu fac decât să întărească această idee. Durata lor în timp este limitată la circa 150 î.e.n. — epoca lui August. Odată cu dispariția centrelor de producție din cîmpia munteană această categorie ceramică dispăre din lumea geto-dacică. De aceea prezența, frecvența sau lipsa cupelor cu decor în relief getice dintr-o dava dacică reprezintă un indiciu cronologic. Încercarea de a stabili o cronologie mai nuanțată a acestei categorii ceramice sperăm să aducă o contribuție importantă la cronologia cetăților și așezărilor geto-dacice și, în ultimă instanță, să ajute la explicarea istorică a evenimentelor care au pricinuit diversele decalaje de timp în viața acestor așezări.

Rezultatele studierii cupelor getice cu decor în relief se vor publica în „Dacia”, N.S., 20, 1976. Tot acolo se va publica și catalogul descoperirilor de acest fel de la Popești.

CONTRIBUTIONS À LA RECHERCHE DES COUPES GÊTES À DÉCOR EN RELIEF DE POPEȘTI, DEPT. D'ILFOV

R é s u m é

L'article traite des fragments de bols à reliefs de facture gétique, provenant des fouilles systématiques effectuées dans le grand établissement de type „dava” de Popești (dép. Ilfov) entre 1954 et 1963. Il s'agit d'environ 200 fragments, dont la plupart ont été trouvés dans des situations stratigraphiques assurées. Les auteurs présentent les résultats d'une analyse statistiques et combinatoire des nombreux motifs décoratifs, le but de cette analyse est d'acquérir une vue d'ensemble sur l'évolution typologique et chronologique de cette catégorie céramique. En rapportant les divers fragments aux couches de la station de Popești, il ressort que la plupart des pièces ont été trouvées dans les niveaux inférieurs et moyens. Ce fait démontre que la production des bols à figures en relief a été intensive à Popești notamment à la fin du deuxième et dans la première moitié du I-er siècle av. n.è. Voir aussi l'étude, suivie d'un catalogue, sur les bols à reliefs de Popești dans „Dacia” N.S. 20, 1976.